

GERSHWIN GAZETTE

In deze uitgave maken we kennis met de Amerikaanse componist George Gershwin (1898 - 1937). George Gershwin, zoon van Joods-Russische immigranten, was een componist die de Amerikaanse klassieke muziek wist te vermengen met de volksmuziek, jazz en amusementsmuziek.

Hij schreef stukken voor groot symfonieorkest en opera's maar ook muziek voor musicals en jazzbands. Hij werkte veel samen met zijn broer Ira. Samen schreven ze liedjes maar ook hele musicals. Veel van hun nummers werden een hit en worden nog steeds veel gecoverd door artiesten van nu. Vooral in de jazzmuziek worden deze nummers nog gebruikt.

Gershwin is maar 38 jaar oud geworden. In zijn korte leven schreef hij wel 500 liedjes en andere muziekstukken. Zijn hele leven heeft hij hard gewerkt. Hij was het voorbeeld van de American Dream: met hard werken kun je de top bereiken.

De zoon van arme Russische immigranten werd een van de belangrijkste componisten van zijn tijd.

George Gershwin, een nadere kennismaking

George Gershwin was een componist en pianist en is geboren in 1898 als zoon van Joods-Russische immigranten. Hij woonde bijna heel zijn leven in New York City. George was een lastige jongen. Als kind ging hij liever rolschaatsen en buitenspelen dan naar school. Toen hij 12 jaar oud was werd er bij hem thuis een piano aangeschaft. Eigenlijk was het de bedoeling dat zijn oudere broer Ira daar op zou leren spelen, maar George kon niet van dit instrument afblijven. Bij de burens hadden ze ook een (soort) piano, een pianola. Daarop had George zichzelf al een beetje leren spelen, maar iedereen was dan nog heel verrast dat George al zo snel liedjes op de nieuwe piano thuis kon spelen. Op de volgende pagina maken we kennis met de pianola.

Toen George 15 jaar oud was, werkte hij al als een 'piano artiest' en was de jongste 'song-plugger' ooit bij een muziekuitgever. In die tijd waren er geen platen of cd's. George probeerde aan de artiesten van toen de bladmuziek van populaire liedjes te verkopen zodat deze liedjes weer bekender zouden worden. Natuurlijk moest Gershwin deze liedjes dan even voorspelen op de piano.

George begon zelf ook liedjes te schrijven. Hij schreef de muziek, zijn broer Ira schreef de teksten. Van de hit *Swanee* werden er één miljoen exemplaren bladmuziek verkocht. Hier een opname waarop George Gershwin dit liedje zelf speelt. Je kunt horen dat Gershwin een geweldige pianist was.

De pianola

100 jaar geleden, de tijd dat de muziek van Gershwin heel populair was, was het nog niet mogelijk om de hele dag naar muziek te luisteren.

Tegenwoordig kun je heel gemakkelijk muziek streamen. Ongeveer 40 jaar geleden ontstond de CD als opvolger van de (vinyl) platen. De CD speelde muziek op een digitale manier; bij vinylplaten werd de klank opgepikt door een naald die door een groef op de plaat werd getrokken.

In de tijd van Gershwin bestonden er ook al grammofoonplaten maar de geluidskwaliteit was nog niet heel erg goed. Er bestond toen ook een bijzonder instrument: de pianola, een piano die uit zichzelf kon spelen. Nou ja, vanzelf..... Je moest wel constant op pedalen trappen om het instrument te laten spelen. De muziek werd met gaatjes in een papieren rol geschreven. Gershwin verkocht veel van zijn liedjes op deze pianorollen. Als je dus een originele pianolarol van Gershwin afspeelt hoor je hem eigenlijk honderd jaar geleden spelen.

Op dit filmpje zie je een pianola die 'zelf' het liedje *I got Rhythm* van Gershwin speelt.

Gershwin en klassieke muziek

Gershwin wilde niet alleen populaire muziek schrijven; hij wilde ook serieuze klassieke muziek componeren. Daarbij gebruikte hij veel oude melodieën die weer werden gemixt met de nieuwe stijlen uit de blues en jazz maar ook met Joodse muziek die binnen zijn familie bekend was.

Luister eens naar het begin (de eerste 50 seconden) van *Rhapsody in Blue*. Zo werd de klarinet nog niet eerder gebruikt in de klassieke muziek. Natuurlijk mogen jullie ook naar het hele stuk luisteren.

Gershwin en musicals

Gershwin schreef niet alleen instrumentale muziek (muziek voor orkesten) en liedjes; hij schreef ook hele Broadway musicals. George schreef de muziek en zijn broer Ira (meestal) de teksten.

In 1936 verhuisde Gershwin naar Hollywood. Hij had een aanbod gekregen om daar de muziek te schrijven voor een aantal musicalfilms.

Gershwin en opera

Maar daar bleef het niet bij; George heeft ook nog opera's geschreven waarvan *Porgy and Bess* de meest succesvolle was. De grootste hit uit deze opera is *Summertime*. Hier kun je luisteren naar de originele versie uit de opera.

Dit lied is ook heel vaak uitgevoerd door andere artiesten - dat noem je gecoverd. Luister maar eens naar een jazzversie van Singer Songwriter Lana Del Rey.

Jullie mogen zelf het lied *Summertime* met het orkest mee gaan zingen als jullie de voorstelling *De Geheime Sleutel van Gershwin* bezoeken!

George Gershwin aan het componeren

De Maestro

Maestro (zeg maistro) is het Italiaanse woord voor meester of leraar. In de muziekwereld bedoelen we dan de dirigent. De dirigent is de leider van het orkest en bepaalt hoe een muziekstuk gespeeld moet worden. Voordat een orkest een concert geeft gaan de muzikanten eerst oefenen (repeteren) met de dirigent. Tijdens zo'n repetitie worden bijvoorbeeld afspraken gemaakt over het tempo (snelheid) en de dynamiek (hard of zacht). De dirigent en muzikanten moeten op heel veel dingen tegelijk letten als ze een muziekstuk uitvoeren. Op een concert mag de dirigent natuurlijk niet door de muziek heen praten. Dan geeft hij of zij met gebaren aan hoe het stuk gespeeld moet worden. Aan de rechterhand kun je zien hoe snel je moet spelen, aan de linkerhand, maar vaak ook aan de gezichtsuitdrukking, kun je de dynamiek en de sfeer van het stuk aflezen. Eigenlijk staat de dirigent figuren in de lucht te tekenen.

Hier zie een van een dirigent in actie. Er is op televisie een programma waarin BN'ers ook eens mogen proberen te dirigeren. Hier dirigeert Sor een stuk dat jullie al eerder hebben gehoord

Naar de voorstelling

Binnenkort gaan jullie naar de voorstelling *De Geheime Sleutel van Gershwin*.

Naar een concert gaan is best bijzonder. Vaak is een concert in een theater of concertgebouw maar soms worden kerken of sporthallen gebruikt als concertlocatie.

Je bent daar samen met kinderen van andere scholen te gast: natuurlijk willen jullie nette gasten zijn. Ga na binnenkomst nog even naar het toilet als dat nodig is; tijdens de voorstelling is dat niet mogelijk. Uiteraard zet je de telefoon op stil of uit en volg je de aanwijzingen op van de mensen van het zaal. Als je je plaats hebt gevonden kan het concert met het verhaal over George Gershwin beginnen.

Bedenk dan:

Het optreden is hier en nu. Je kunt geen scenes terug- of vooruitspoelen. De musici, acteurs en de dirigent komen speciaal voor jou optreden. Je mag naar het stuk kijken en luisteren maar als je er doorheen gaat praten kunnen de artiesten zich niet goed concentreren en krijg je een minder goede voorstelling. Een aandachtig publiek krijgt dus de beste optredens.

Je hoeft je zeker niet te vervelen tijdens de voorstelling. Er is veel te zien en te horen: de muzikanten die hun instrument bespelen en de dirigent die laat zien hoe de muzikanten het stuk moeten spelen. Aan het verschil in de gebaren van de dirigent kun je zien of de muziek hard, zacht, snel of langzaam gespeeld moet worden. En de acteurs: wat doen zij eigenlijk allemaal? Staan ze alleen te praten of beelden ze het verhaal ook uit?

Bespreek na afloop op school wat jullie allemaal hebben gezien. Wat viel je op tijdens de voorstelling? Welke instrumenten werden bespeeld? Wat deed de dirigent? Welk instrument(en) vond je het mooist?

Misschien kunnen jullie hier iets over schrijven of een tekening maken. Het zou leuk zijn als dat naar het orkest kan worden opgestuurd. Voor muzikanten is het leuk en bijzonder om dit soort post te krijgen.

Het Symfonieorkest

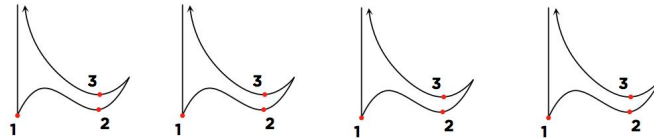
Het orkest dat speelt bij de voorstelling *De Geheime Sleutel van Gershwin* is een symfonieorkest. In dit orkest, het **RBO Sinfonia**, spelen heel veel verschillende instrumenten.

Kijk hieronder welke instrumenten meespelen. Klik op de afbeelding om meer te weten te komen over deze instrumenten.

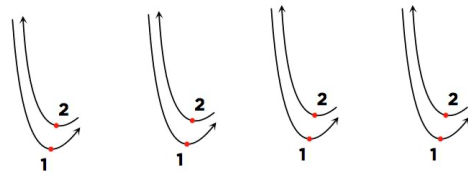

Dirigeerles

Nu mogen jullie zelf eens proberen te dirigeren. Hieronder zie je wat figuren die je in de lucht mag 'tekenen'. De eerste figuren horen bij een driekwartsmaat; er zitten dan drie tellen in de maat. Dit figuur lijkt een beetje op een driehoek. Je begint met een 'aanloopje' (de opmaat). Zet je hand stil bij punt 3, til je hand op en laat 'm vallen naar punt 1. Vanaf nu blijf je bewegen in het tempo van de muziek en volgt de getekende lijnen. Misschien helpt het om hardop mee te tellen: 1,2,3, 1,2,3 enz.

Probeer eens met dit filmpje mee te doen. Wacht tot het intro voorbij is. Vanaf 26" kun je mee gaan doen. Vanaf 31" doet dirigent André Rieu de 'driehoekjes' heel duidelijk voor.

Dit is een tweekwartsmaat; er zitten twee tellen in de maat. Denk ook hier om het 'aanloopje'. Zet je hand stil bij punt 2, til je hand op en laat 'm dan vallen naar de 1. Vervolgens beweeg je je hand in het tempo op en neer en tel mee: 1,2, 1,2 enz.

Probeer eens mee te dirigeren met deze muziek.

Hierboven heb je geleerd om de maat te slaan. Maar een dirigent doet meer dan alleen de maat slaan. Hij of zij laat ook de dynamiek (hard, zacht) en sfeer van de muziek zien met de linkerhand en met gezichtsuitdrukking. Doe net alsof je een 'echte' dirigent bent!

Hoe zou jij dirigeren bij dit stuk? Wat doe met je linkerhand en met je gezichtsuitdrukking? En welke maat sla je met je rechterhand?

En bij dit stuk?

Zangles van Anjo

Kijk naar het filmpje waarin Anjo jullie het lied *Summertime* aanleert. Dit lied zit ook in de voorstelling *De geheime sleutel van Gershwin*. Het is de bedoeling dat jullie dit lied tijdens de voorstelling mee gaan zingen. Let dus goed op de aanwijzingen. Een optreden moet je altijd goed voorbereiden.

Hieronder zie je de bladmuziek. De tekst van het lied staat tussen de notenbalken in.

SUMMERTIME

SUM - MER - TIME - - - AND THE LI - VIN' IS EA - SY.

4 FISH ARE JUMP - ING. AND THE COT - TON IS

7 HIGH. OH, YOUR DAD - DY'S RICH.

10 AND YOUR MA IS GOOD LOOK - ING. SO

13 HUSH LIT - TLE BA - BY DON'T - YOU CRY.

16

Dit materiaal is ontwikkeld in opdracht van Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP) als ondersteuning bij de voorstelling *De Geheime Sleutel van Gershwin*.

Voor meer informatie over muziek, componisten, instrumenten enz. Neem eens een kijkje op de website:

www.orkestkidsite.nl

Inzendingen mogen naar:
info@seop.eu
Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP)
Kanaalweg 21
2584 CD Den Haag

**Stichting
Educatieve
Orkest
Projecten**